اولین همایش ملی
افق های نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار معماری، عمران، گردشگری، انرژی و محیط زیست شهری و روستایی
۹ مرداد ۱۳۹۳
ارزیابان محیط زیست هگمتانه

رابطه بین شعر و شهر ایرانی از منظر فضا در دوره معاصر

علیرضا جزء پیری[1]، حسین ترابی*[2]

[1] عضو هیئت علمی گروه مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد هیدج *alireza_ jpiry_61@yahoo.com*

[2] دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد هیدج *htorabi1777@gmail.com*

چکیده

اندیشه، آرمان و احساسات انسان ایرانی همواره در جستجوی راهی برای ارائه خود به محیط پیرامون بوده است. هنر در این میان رسانه ای کم نظیر و قدرتمند است. ابعاد منشور هنری ایرانیان شامل موسیقی، نقاشی، شعر و داستان و البته معماری و شهرسازی در کنار بعدهای دیگر، معبری مؤثر در انتقال مفاهیم به مخاطب ملی و جهانی بوده است. بی گمان ابعاد این منشور بی ارتباط با هم نیستند و در کنار هم، نور خرد ایرانی را ساطع می‌کنند. آنچه مد نظر این مقاله است؛ توجه به اشتراکات و بر هم کنشهای دو بعد برجسته یعنی شعر و هنر شهرسازی ایرانیان است. جستجو در این مجال، زوایای ظریفی از ارتباط این دو هنر را می نمایاند. فضای شهری مجموعه ای از حالات اقتصادی، اجتماعی و تقدس را در بر می‌گیرد و هنر شعر هم شامل قابلیتهای معنوی همچون تشبیه، استعاره، تشخیص و موارد مشابه در کنار قابلیتهای ظاهری همچون وزن و واج آرایی است. در این مقاله اشاره خواهد شد که در دوران معاصر، چگونه این دو هنر در انتقال اندیشه های ایرانیان در قالب فضای شهری، در کنار هم بوده اند و به بروز خلاقیت یکدیگر کمک نموده اند، در چه مقاطعی از هم فاصله گرفته اند و چگونه با ظهور عصر سیمانی شهرسازی، در تقابل با یکدیگر برخاسته اند.

*09127425525

واژگان کلیدی: شهر، شعر، فضا، قابلیت های معنایی، قابلیتهای ظاهری

1- مقدمه

1-1- هنر و هنر ایرانی

" جوهره ی همه هنرها آفرینش و خلاقیت است " هر آفرینش علاوه بر اینکه نیازمند قوه ی اختیار است ؛ متکی بر پشتوانه های اندیشه ای و احساس آفریننده است.

کامل ترین آفرینش خاص خداست که با قدرت و علم بی نهایت خود می تواند در " کن فیکون " ی جهانی پر رمز و راز بیافریند. انسان اختیارمند با ویژگی های مادی و معنوی که دارد ؛ نماینده ی خداوند روی زمین است و در حالی که اراده اش هم سو با اراده‌ی پروردگار است ؛ می تواند چیزهایی بیافریند که پیش از آن وجود نداشته است.

فرایند آفرینش هر اثر هنری دامنه ای از عالمی غیر مادی تا عالم ظاهری و مادی دارد . نطفه ی هر اثر هنری در تجربه های حسی و عقلی هنر مند در دنیای درونی و بیرونی اش شکل می گیرد و در لحظه ای که برای خود هنرمند هم غیر قابل پیش بینی است متولد می شود (امین پور، 1378) . هنر ایرانی ، ریشه در فرهنگ ایرانی دارد . پشتوانه ای که اعماقش به ناپیدای تاریخ می رسد و لحظه لحظه تجربیات تاریخی ایرانیان و آرمان ها و باورهای آنان (از مهر و میترا تا زرتشت و اسلام و عرفان اسلامی) را در خود دارد. پشتوانه ای که منبعی سرشار از اندیشه، آرمان و احساس ایرانی است(نصر، 1386).

1-2- هنر شعر ایرانی

برخی در تعریف شعر، لوازم ظاهری شعرمانند وزن، قافیه، قالب ها و ... را جزء لاینفک آن می دانسته اند[*]. و برخی بیشتر بر جنبه های غیر ظاهری و معنایی آن تاکید داشته اند[†](شفیعی کدکنی، 1372). با این توصیف امروزه چیزی که از منابع به جامانده از گذشته و نظر متفق القول بسیاری از

[*] مانند نظامی عروضی و سکاکی
[†] مانند ابن سینا